

3. Naiset, koulutus ja päätöksenteko

*”Kasvatus ja koulutus on ihmisoikeus ja välttämätön keino
tasa-arvon, kehityksen ja rauhan saavuttamiseksi.”*

* * *

*”Tasa-arvoiset mahdollisuudet suorittaa tutkintoja ja pätevöityä
on välttämätöntä, jos haluamme, että useammista naisista
tulee muutoksentekejiä.”*

PEKINGIN ASIAKIRJA

3. NAISET, KOULUTUS JA PÄÄTÖKSENTEKO

”Jokaisella on oikeus saada opetusta. Opetuksen on oltava ainakin alkeis- ja perusopetuksen osalta maksutonta. Alkeisopetuksen on oltava pakollinen. Teknistä ja ammattiopetusta on oltava yleisesti saatavilla, ja korkeamman opetuksen on oltava avoinna yhtäläisesti kaikille heidän kykyjensä mukaan.”

YK:N IHMISOIKEUKSIEN JULISTUS, 26. ARTIKLAN 1. MOMENTTI

Oikeus koulutukseen on jokaiselle kuuluva perusoikeus. Koulutuksen tulee antaa perustiedot elämästä selviytymiseen, riittävä luku-, kirjoitus- ja laskutaito sekä tarjota jokaiselle mahdollisuus kehittää yksilöllisiä kykyjään ja taitojaan. Opetuksen tulee edistää yleissivistystä sekä moraalista ja sosiaalista vastuuntuntoa. Tavoitteena on kasvattaa yhteiskunnallisesti aktiivisia, elämässään pärjääviä aikuisia. Koulutuksella on vaikutusta koko yhteiskunnan hyvinvointiin ja elintasoon. Koulutus edistää paitsi taloudellista kehitystä myös poliittista vakautta, rauhaa ja turvallisuutta.

PEKINGIN ASIAKIRJASSA korostetaan koulutuksen olevan ensisijainen keino naisten aseman parantamiseksi. Tytöille ja naisille tulee tarjota tasavertaiset mahdollisuudet opetukseen, tiedonhankintaan ja tutkintojen suorittamiseen. Naisia tulee rohkaista elinikäiseen oppimiseen ja laaja-alaiseen koulutukseen. Heitä tulee kannustaa hakeutumaan jatko-opintoihin ja myös naisille epätyypillisille koulutusaloille.

Maailman koulutusfoorumin seurantakokouksessa Dakarissa vuonna 2000 todettiin maailman lukutaidon ja koulunkäyntimahdollisuuksien hieman kohentuneen. Tilanne on kuitenkin yhä varsin heikko erityisesti monissa kehitysmaissa. Uusiksi tavoitteiksi asetettiin ilmainen ja hyvätasoinen peruskoulutus kaikille lapsille, naisten lukutaidottomuuden puolittaminen ja naisten tasavertaisten osallistumismahdollisuuksien turvaaminen perus- ja jatkokoulutukseen vuoteen 2015 mennessä. Sukupuolten välinen tasa-arvo perus- ja toisen asteen koulutuksessa on saavutettava vuoteen 2005 mennessä ja korkeammassa koulutuksessa vuoteen 2015 mennessä.

Koulua käyneillä naisilla on paremmat mahdollisuudet päättää itseään koskevista asioista, säädellä perheen lapsilukua, osallistua työelämään ja saavuttaa taloudellinen itsenäisyys.

Koulutettu tyttö todennäköisesti avioituu vanhempana, saa vähemmän lapsia ja kykenee huolehtimaan heistä paremmin kuin kouluttamaton. Luku- ja kirjoitustaitoinen äiti hakee useimmin hoitoa sairastapauksissa sekä noudattaa terveysvalistusohjeita. Koulunkäynti vähentää siis myös lapsikuolleisuutta.

Koulutus parantaa erityisesti naisen asemaa.

Maailmassa

- * noin 120 miljoonaa lasta on vailla alkeisopetusta. Suurin osa heistä on tyttöjä.
- * lukutaidottomia aikuisia on lähes 880 miljoonaa, joista 2/3 on naisia.
- * valtaosa köyhimpien kehitysmaiden naisista ei osaa lukea eikä kirjoittaa.

3.1. Tyttöjen oikeus opetukseen

Koulua käyvien lasten määrä on kasvanut viimeisen vuosikymmenen aikana. Kehitys on kuitenkin ollut epätasaista ja erityisesti tyttöjen on tilanne on yhä heikko monissa maissa. Köyhimmissä kehitysmaissa tytöt ovat vaarassa jäädä kokonaan vaille koulutusta.

Kulttuuriset asenteet, naisia syrjivät käytännöt, koulutuksen epätasa-arvo sekä opetustilojen ja opettajien puute vaikeuttavat lukuisten tyttöjen koulunkäyntiä. Pitkillä koulumatkoilla ja jopa koulussa tytöt ovat vaarassa joutua väkivallan tai seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi. Turvallisten oppimisympäristöjen luominen ja naisopettajien määrän lisääminen rohkaisisi monia vanhempia lähettämään myös perheen tytöt koulutielle.

Lukutaidottomuus eräissä maissa vuonna 2001

Maa	tytöt 15–24-v.	pojat 15–24-v.	naiset yli 25-v.	miehet yli 25-v.
Afrikka				
Algeria	38 %	14 %	80 %	50 %
Benin	73 %	45 %	88 %	67 %
Egypti	46 %	29 %	78 %	50 %
Mali	81 %	62 %	91 %	76 %
Marokko	54 %	29 %	80 %	53 %
Mosambik	62 %	40 %	81 %	47 %
Niger	90 %	75 %	97 %	87 %
Senegal	72 %	51 %	88 %	70 %
Tunisia	28 %	7 %	68 %	42 %
Uganda	37 %	23 %	67 %	37 %
Etelä-Amerikka ja Karibia				
Bolivia	8 %	4 %	36 %	16 %
Guatemala	29 %	18 %	50 %	33 %
Honduras	20 %	23 %	43 %	40 %
Aasia				
Laos	36 %	21 %	60 %	29 %
Nepal	67 %	32 %	89 %	59 %
Pakistan	57 %	33 %	73 %	46 %
Lähi-itä				
Irak	20 %	12 %	53 %	31 %
Iran	10 %	5 %	47 %	28 %
Qatar	19 %	6 %	55 %	25 %
Turkki	12 %	3 %	40 %	13 %
Jemen	64 %	17 %	92 %	57 %
Eurooppa				
Portugali	0,7 %	0,9 %	19 %	11 %
Serbia ja Montenegro			13 %	3 %

Lähde: UNESCO Institute for Statistics / The World's Women 2000

Huolimatta siitä, että alkeisopetus on useimmissa maissa ilmaista, ei vanhemmilla aina ole mahdollisuutta lähettää kaikkia lapsiaan kouluun. Koulutarvikkeet, kuten kirjat, koulupuku ja jopa kengät, saattavat olla liian kalliita jokaiselle lapselle hankittavaksi. Usein mahdollisuus koulunkäyntiin tarjotaan pojille, joita pidetään perheen tulevina elättäjinä.

Esteitä koulutiellä

Köyhyys pakottaa miljoonat lapset työntekoon koulunkäynnin sijasta. Suuren perheen elättäminen vaatii jokaisen osallistumista. Tyttöjen työpanosta tarvitaan erityisesti kotona. Kun arkiaskareista ja sisaruksista huolehtiminen vievät suurimman osan päivästä, ei opiskelulle jää aikaa.

Työtä tekevien lasten lukumäärää on vaikea arvioida, sillä monissa maissa lapsityövoiman käyttö on kiellettyä eikä lapsia rekisteröidä työntekijöiksi. Tehtaissa, kaivoksissa, kaduilla ja kotitalouksissa työskenteleviä lapsia arvioidaan olevan jopa 400 miljoonaa. Lasten työssäkäynti on yleisintä Aasiassa ja Afrikassa.

* Arviolta 80 000 lasta aloittaa työnteon joka päivä.

Kouluruokailun avulla kohti lukutaitoa

* Maailmassa on arviolta 300 miljoonaa jatkuvasti nälkää näkevää lasta. Heistä 170 miljoonaa on koululaisia.

YK:n ruokaohjelman (WFP) tavoitteena on edistää kehitysmaiden lasten ja erityisesti tyttöjen koulunkäyntiä kouluruokailun avulla. Koulussa tarjottava ruoka vähentää vanhempien päivittäistä taakkaa ruokia kaikki perheenjäsenet ja kannustaa lähettämään myös perheen tytöt kouluun. Usein perhe saa tytön kouluun lähettämistä vastineeksi peruselintarvikkeita, kuten ruokaöljyä tai riisiä. Ruoka-avustuksella korvataan vanhemmille tytön työpanoksen menetys.

Monissa maissa tyttöjen koulunkäyntiä vaikeuttavat myös varhainen avioituminen ja lastensaanti. Tytöt saatetaan naittaa hyvinkin nuorina, ja raskaaksi tultuaan he usein keskeyttävät koulun. Kehitysmaissa tytöt käyvät koulua keskimäärin neljä vuotta vähemmän kuin pojat.

Köyhyys, nopea väestönkasvu sekä taloudelliset ja sosiaaliset ongelmat ovat suurimmat esteet koulutuksen järjestämiselle. Myös sotien ja aseellisten selkkauksien takia suljetaan kouluja. Yhteiskunnallinen epävakaus ja yleinen turvattomuus vaikeuttavat opetuksen järjestämistä.

Odotettavissa oleva opiskeluaika on pisin Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa, lyhin Aasiassa ja Afrikassa. Suomessa, Norjassa ja Uudessa-Seelannissa lapset käyvät koulua pisimpään, noin 17 vuotta. Se on noin neljä kertaa kauemmin kuin esimerkiksi Nigerissä ja Burkina Fasossa. Lyhin koulutie on afganistanilaisella lapsella: keskimäärin vain noin kaksi vuotta.

Opetuksen tasa-arvoisuus

Sukupuolisidonnaiset asenteet ja normit ohjaavat yhä opetusta monissa maissa. Työille tarjolla oleva koulutus on erityisesti kehitysmaissa usein

- * **Joka vuosi** yli 15 miljoonaa alle 19-vuotiaasta tyttöä saa lapsen.
- * Namibiassa 14–18-vuotiaista koulutyttöistä 62 prosenttia tulee raskaaksi ja joutuu keskeyttämään koulun.

15–19-vuotiaana avioituneiden osuus ikäluokastaan eräissä maissa 2003

Maa	Tytöt	Pojat
Niger	70 %	4 %
Uganda	50 %	11 %
Afganistan	54 %	9 %
Bangladesh	51 %	5 %
Irak	28 %	15 %
Syyria	25 %	4 %
Jemen	24 %	5 %
Honduras	30 %	7 %

Lähde: Education For All Global Monitoring Report 2003/4. <http://www.efareport.unesco.org>

”Yritän siis sanoa, että satu Tuhkimosta on syvältä. Tuhkimo olisi pitänyt unohtaa tanssiaisat, opiskella sen sijaan juristiksi ja haastaa sitten ilkeä äitipuoli oikeuteen ’lapsen pahoinpitelystä’. Sitten hän olisi muuttanut pieneen kaupunkikämppeeseen (saduissa asunto löytyy aina heti), ja kun prinssi olisi tullut pirunmoisen pientä lasikenkää tarjoamaan, Tuhkimo olisi näyttänyt mähareitaan ja antanut prinsille bussirahaa, jotta tämä olisi päässyt takaisin kotiin.”

Belinda Olsson, Tuhkimo on syvältä teoksessa Pilluparvi, 2003. Toim. Linda Skugge, Belinda Olsson ja Brita Zilg. Suom. Anu Tukala. Like.

puutteellista ja keskittynyt ainoastaan perustaitojen opetukseen. Muun muassa matematiikassa, luonnontieteissä ja tekniikassa tytöt jäävät vaille riittävää koulutusta. Myös opetussuunnitelmat ja -materiaalit ovat usein puolueellisia, eivätkä ne aina ota huomioon tyttöjen ja naisten erityistarpeita.

Tyttöjä tulisi kannustaa hakeutumaan myös sukupuolelleen epätyypillisille aloille ja tarjota riittävästi mahdollisuuksia perinteisten koulutusalojen rinnalle. Monipuolinen opetustarjonta lisää tyttöjen valinnanmahdollisuuksia myös työelämässä.

3.2. Onko koulutus Suomessa tasa-arvoista?

Suomessa työillä ja pojilla on yhtäläiset mahdollisuudet koulutukseen. Siitä huolimatta naisten ja miesten koulutus- ja työurat ovat edelleen hyvin erilaisia. Naiset opiskelevat ja työskentelevät pääasiassa sosiaali- ja opetusalailla, miehet puolestaan tekniikan ja teollisuuden parissa.

Tutkinnon suorittaneet koulutusaloittain vuonna 2001

Koulutusala	Naiset	Miehet
Terveys- ja sosiaali-ala	81 %	11 %
Kasvatustieteellinen ja opettajankoulutus	76 %	24 %
Palvelualat	72 %	28 %
Humanistiset ja taidealat	71 %	29 %
Kaupalliset ja yhteiskuntatieteelliset alat	68 %	32 %
Luonnontieteelliset alat	45 %	55 %
Maa- ja metsätalousalat	30 %	70 %
Tekniikka	17 %	83 %

Lähde: Tilastokeskus.fi/tk/he/tasaarvo_koulutus.html

Vuonna 2001

- * Lukion suorittaneista oli naisia 58 prosenttia, miehiä 42 prosenttia.
- * Yliopisto-opiskelijoista oli naisia 53 prosenttia, miehiä 47 prosenttia.

Suomessa ammatti- ja koulutusalat ovat jakautuneet erityisen selvästi sukupuolen mukaan.

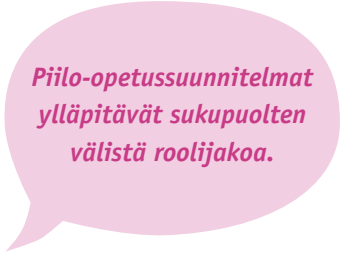
Tytöt menestyvät usein peruskoulussa poikia paremmin, mutta he pääsevät siitä huolimatta poikia harvemmin jatkokoulutukseen haluamalleen alalle.

Sukupuolten välinen tasa-arvo on yksi koulun kasvatustavoitteista. Kuitenkin myös meillä perinteiset sukupuoliroolit hallitsevat yhä opetusta. Sukupuolistereotyytiat näkyvät muun muassa oppikirjoissa, joissa miehiä kuvataan naisia useammin toimijoina ja sankareina. Miehet myös nostetaan esiin historian merkkihenkilöinä, tieteentekijöinä ja taiteilijoina naisia useammin.

Usein vakiintuneita asenteita ja normeja siirretään huomaamatta. Uskomukset tyttöjen ja poikien erilaisista taidoista, valmiuksista ja kiinnostuksenkohteista elävät sitkeästi. Yleisiä harhaluuloja ovat oletukset tyttöjen heikommasta matemaattisesta ja teknisestä osaamisesta.

Myös tyttöjen ja poikien kohtelu koulussa on usein sukupuolisidonnaista. Tyttöjen odotetaan olevan tunnollisia puurtajia ja käyttäytyvän poikia rauhallisemmin. Pojat puolestaan leimaantuvat helposti meluaviksi, keskittymiskyvyttömiksi häiriköiksi.

Opetussuunnitelmat ovat lähtökohdiltaan sukupuolineutraaleja mutta käytännössä ne usein sukupuolistuvat. Niin sanotut *piilo-opetussuunnitelmat* uudistavat ja ylläpitävät sukupuolen mukaista roolijakoa, mikä vaikuttaa koulumaailman jälkeen myös työelämässä. Asian tiedostaminen on tärkeää, sillä stereotyyppien mukainen kohtelu ja opetus vesittävät virallista opetussuunnitelmaa ja ne saattavat myös rajoittaa oppilaiden valinnanmahdollisuuksia.

*Piilo-opetussuunnitelmat
ylläpitävät sukupuolten
välistä roolijakoa.*

3.3. Naiset ja päätöksenteko

Viime vuosikymmeninä tapahtuneesta kehityksestä huolimatta naiset ovat yhä aliedustettuja monilla hallinnon aloilla ja päätöksenteon tasoilla. Naisia on maailmanlaajuisesti johtopaikoilla vähän niin kansallisissa ja ylikansallisissa yhtiöissä, pankeissa, joukkoviestimissä, akateemisissa ja tieteellisissä yhteisöissä kuin alueellisissa ja kansainvälisissä organisaatioissakin. Samoin valtiollisissa ja alueellisissa päätöksentekoelimityksissä naisia on vähän. Myös oikeuslaitoksen tuomareista vähemmistö on naisia.

PEKINGIN ASIAKIRJA korostaa naisten päätöksentekoon osallistumisen olevan avaintekijä naisten aseman edistämiseksi. Tavoitteena on naisten vaikutusvallan lisääminen, heidän autonomiansa edistäminen sekä sosiaalisen, taloudellisen ja poliittisen aseman parantaminen. Demokratian toteutumisen kannalta naisia tulee tukea ja kannustaa osallistumaan päätöksentekoon, vaaleihin ja poliittisiin tehtäviin.

Naisten osallistumismahdollisuuksien lisääminen ja tasa-arvon saavuttaminen vaativat ennen kaikkea muutoksia yleisiin asenteisiin ja yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Naisnäkökulman huomioiminen kaikilla päätöksenteon tasoilla edistää naisten asemaa, mutta tavoite ei toteudu ilman naisten tosiasiallisen vallan kasvattamista.

Suomessa naisten yhteiskunnallinen toiminta on ollut aktiivista jo 1800-luvulta lähtien. Naiset ovat toimineet sekä miesten rinnalla että omissa yhdistyksissään yhteiskunnallisten ongelmien ja naisten aseman parantamiseksi.

Eniten naisia on kansallisissa parlamenteissa Pohjoismaissa, 39,7 prosenttia, vähiten arabimaissa, 6,2 prosenttia. Euroopan parlamentissa naisia on 31 prosenttia.

Ensimmäiset naisasiayhdistykset olivat Suomen Naisyhdistys (1884) ja Naisasialiitto Unioni (1892).

Naisten toiminta on erityisen vilkasta kansalaisjärjestökentällä. Poliittisella tasolla eduskunnan sisäinen naisverkosto käsittelee naisia koskevia kysymyksiä yli puoluerajojen. Toiminnan tavoitteena on tuoda naisnäkökulmaa lainvalmistelutyöhön, edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä toimia naisten oikeuksien toteutumisen puolesta niin Suomessa kuin muual- lakin maailmassa.

3.4. Naiset maailman parlamenteissa

Naisten osuus parlamentissa on yksi tasa-arvon mittareista. Viimeisten vuosikymmenien aikana naisten poliittiset oikeudet ovat kohentuneet kaikkialla maailmassa, mutta siitä huolimatta naisten mahdollisuudet tulla valituiksi kansallisiin parlamenteihin ovat yhä melko vähäiset. Ministeriöissä ja parlamenttien lähiluoneissa naisia on erityisen vähän.

Naisedustajien määrä eräiden maiden parlamentissa (parlamenttien alahuoneet)

Maa	Vaalit	Paikkoja parlamentissa	Naisedustajien lukumäärä	Naisten osuus
Ruanda	09/2003	80	39	48,8 %
Ruotsi	09/2002	349	158	45,3 %
Tanska	11/2001	179	68	38,0 %
Suomi	03/2003	200	75	37,5 %
Norja	09/2001	165	60	36,4 %
Kuuba	01/2003	609	219	36,0 %
Argentiina	10/2001	257	79	30,7 %
Islanti	05/2003	63	19	30,2 %
Uganda	06/2001	304	75	24,7 %
Pakistan	10/2002	342	74	21,6 %
Tansania	10/2000	295	63	21,4 %
Kiina	03/2003	2985	604	20,2 %
Viro	03/2003	101	19	18,8 %
Israel	01/2003	120	18	15,0 %
Yhdysvallat	11/2002	435	62	14,3 %
Gambia	01/2002	53	7	13,2 %
Ranska	06/2002	574	70	12,2 %
Mali	07/2002	147	15	10,2 %
Sudan	12/2000	360	36	9,7 %
Intia	09/1999	543	48	8,8 %
Guatemala	11/2003	158	13	8,2 %
Japani	11/2003	480	34	7,1 %
Kenia	12/2002	224	16	7,1 %
Albania	06/2001	140	8	5,7 %
Jordania	06/2003	110	6	5,5 %
Egypti	11/2000	454	11	2,4 %
Jemen	04/2003	301	1	0,3 %

Lähde: www.ipu.org

Suomalaiset naiset ovat olleet edelläkävijöitä poliittisen osallistumisen alueella. Naisia on valittu eduskuntaan vuodesta 1907 lähtien ja heidän määränsä on kasvanut vuosi vuodelta. Huippu koettiin vuonna 1991, jolloin naiskansanedustajia valittiin 77 (38,5 prosenttia). Muissa Pohjoismaissa ainoastaan Ruotsissa naiskansanedustajia on enemmän.

Naisten poliittiseen osallistumiseen vaikuttavat poliittisen järjestelmän ja kulttuuristen piirteiden lisäksi naisten työssäkäynnin yleisyys sekä koulutus-taso. Myös syrjivät asenteet ja käytännöt, perhe- ja lastenhoitovelvollisuudet sekä julkiseen virkaan pyrkimisen kalleus – kuten vaalikampanja – vaikeut-tavat naisten hakeutumista julkiselle uralle.

Naiset Suomen eduskuntavaaleissa 1999 ja 2003 (koko maa)

Vuosi	Naisehdokkaiden osuus	Naisehdokkaiden ääniosuus	Naisten osuus valituista
1999	37 %	38,3 %	37 %
2003	39,8 %	42,6 %	37,5 %

Lähde: www.tasa-arvotietopankki.fi

Naiset kuntien johdossa

Suomessa 2001/2002 (koko maa):

- * kunnanjohtajia 9,8 %
- * valtuuston johtajia 24,1 %
- * hallitusten puheenjohtajia 16,5 %
- * toimielinten puheenjohtajia 22,7 %

Lähde: www.tasa-arvotietopankki.fi

1980-luvulta lähtien noin kolmannes suomalaisista kansanedustajista on ollut naisia.

Kiintiöllä kohti tasa-arvoa?

Naisten osuutta päätöksenteossa on mahdollista lisätä niin sanottujen *positiivisten erityistoimien* avulla. Ihmisoikeusnäkökulmasta *kiintiöt* ovat keino turvata jonkin ryhmän tasavertaiset mahdollisuudet nauttia oikeuksistaan.

Suomessa tasa-arvolain uudistuksen (1995) yhteydessä hyväksyttiin sukupuolikiintiöt valtionhallinnon komiteoissa, neuvottelukunnissa ja muissa vastaavissa toimielimissä sekä kunnallisissa toimielimissä lukuunottamatta kunnanvaltuustoja. Säädöksen mukaan naisia ja miehiä tulee kumpiakin olla vähintään 40 prosenttia.

Poliittisten puolueiden ehdokasasettelussa naiskiintiöitä on kokeiltu muutamissa Euroopan maissa. Myös erillisiä naislistoja on kokeiltu muun muassa Islannissa.

Kiintiöiden avulla on mahdollista turvata naisten osallistuminen päätöksentekoon mutta ne eivät kuitenkaan yksin riitä poistamaan eriarvoisuutta. Tärkeää on muuttaa niitä rakenteellisia ja asenteellisia malleja, jotka ylläpitävät naisten epätasa-arvoista asemaa ja toimivat esteenä naisten oikeuksien toteutumiselle.

Suomalaisia naisia vallan huipulla

1990 Elisabeth Rehn puolustusministeriksi
1992 Sirkka Hämäläinen Suomen Pankin pääjohtajaksi
1993 Riitta Uosukainen eduskunnan puhemieheksi
1994 Tarja Halonen ulkoministeriksi
1995 Eeva-Riitta Siitonen Helsingin kaupunginjohtajaksi
2000 Tarja Halonen presidentiksi
2003 Anneli Jäätteenmäki pääministeriksi

Lähteet:

Global Education Digerst 2004. Comparing Education Statistics Across the World. UNESCO Intstitute for Statistics. Montreal, 2004.

Kuusipalo, Jaana: Valitaanko nainen vai pätevä? Politiikka 42:1, 2000.

Lampinen, Pauliina ja Soirola, Sanna: 'Tytöt, pojat ja mamut' Opettajien ja oppilaiden käsityksiä menestymisestä, sukupuolesta ja tasa-arvosta koulussa. Helsingin yliopiston Vantaan täydennyskoulutuslaitoksen keskusteluaiheita 1/2000.

Lapset ja nuoret matkalla kestävään kehitykseen. Ajankohtaista tyttöjen koulutuksesta, terveydenhoidosta, tasa-arvosta. Toim. Paula Alkio. Väestöliitto. Väestötietosarja 10. Helsinki 2002.

Mustakallio, Sinikka: Naisten oikeudet poliittisessa ja julkisessa elämässä. Teoksessa Naisten ihmisoikeuksien käsikirja. Toimittanut Monica Herrlin. Kauppakaari OYJ. Lakimiesliiton Kustannus. Helsinki 1998.

Opetussuunnitelma www.oph.fi/info/ops/

Soro, Riitta. Opettajien uskomukset työistä, pojista ja tasa-arvosta matematiikassa. Turun yliopisto. Painosalama Oy. Turku, 2002.

Vuorikoski, Marjo, Törmä, Sirpa ja Viskari, Sinikka: Opettajan vaiettu valta. Vastapaino. Tampere, 2003.

Women, Power and Academi. From Rhetoric to Reality. Edited by Mary-Louise Kearney. UNESCO Publishing Paris, Berghahn Books, 2000.

Women in Parliament: Beyond Numbers. International Institute for Democracy and Electoral Assistance, (International IDEA). Stockholm, 1998.

World Food Programme: <http://www.wfp.org>

Tehtäviä

1. Lukutaito on kaiken koulutuksen edellytys. Maailmassa on nykyään noin 876 miljoonaa lukutaidotonta, joista 2/3 on naisia. Miettikää, millainen olisi sinun päiväsi ilman lukutaitoa? Listatkaa, mihin kaikkeen tarvitsette lukutaitoa yhden arkipäivän aikana. (AI, HY)
2. Miten naisten ja tyttöjen mahdollisuudet ja oikeudet koulukseen ovat kehittyneet Suomessa? Entä muualla maailmassa? Mitä esteitä tyttöjen koulunkäynnille voi olla? Millä tavoin esimerkiksi velvoite kotitöihin osallistumiseen ja perheen elättämiseen vaikuttavat tyttöjen koulunkäynti mahdollisuuksiin kehitysmaissa? (HY)
3. Lukekaa Helen Dunmoren runo Teurastajan tytär. Mitä runo kertoo perheen ja perinteen vaikutuksesta nuoren naisen mahdollisuuksiin? Kuka tai ketkä runossa neuvovat tyttöä? Mitä mieltä olette näistä neuvoista? Miten te neuvoisitte tyttöä hänen tilanteessaan?
  - a. Pohtikaa ryhmässä, millainen on tytön tilanne viiden vuoden kuluttua, kun asiat ovat ratkenneet tytön kannalta parhain päin. Näytelkää tai kirjoittakaa kuvaus tapahtumista.
  - b. Kirjoittakaa tarina runomuodossa uudelleen nykyaikaan sijoitettuna. (AI, ILMAISUTAITO)
4. Miten ja millä tavoin arvellette oman perheenne taustan ja arvostusten vaikuttavan omiin koulutus- ja ammatinvalintoihinne? Tehkää perheistänne sukupuu, johon sijoitatte myös ammatit. Käyttäkää ympyräsukupuumallia: sijoita itsesi ympyrän keskelle, seuraavalle kehälle vanhempasi sukulaisineen jne. Käytä eri värejä erottamaan sukupuolet.
  - a. Tutkikaa mitä ammatteja on suvussanne yleisemmin valittu. Mitä ammatteja perheessasi / suvussasi arvostetaan?
  - b. Miten ammatit ovat jakautuneet sukupuolen perusteella?
  - c. Haastattele poikkeavan ammatinvalinnan tehnyttä sukulaistasi, mikäli mahdollista. (OPO, HY, AI)
5. Suomessa naiset saivat ensimmäisenä Euroopassa yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden sekä vaalikelpoisuuden vuonna 1906. Selvittäkää, miksi naisten äänioikeutta aikanaan vastustettiin. Miten eri yhteiskuntaluokkien naiset kamppailivat äänioikeudesta? Ottakaa selvää, missä maissa naisilla ei edelleenkaan ole äänioikeutta. Listatkaa mahdollisia syitä tähän. (HY)
6. Naisten määrä päättävissä elimissä on jonkin verran lisääntynyt viime aikoina.
  - a. Tutkikaa Naiset maailman parlamenteissa -taulukkoa. Muodostakaa annetuista tiedoista diagrammi tai muu taulukko. Mitä havaintoja teette kuvaajan perusteella? Miettikää syitä eri maiden tilanteeseen.
  - b. Tehkää kuvitettu aikajana suomalaisista naisista poliittisina päättäjinä viimeisen sadan vuoden ajalta. Pohtikaa, miksi naisia on nykyään päättäjinä enemmän kuin ennen. Vertailkaa tilannetta Pohjoismaissa ja jossakin valitsemassanne Euroopan maassa.
  - c. Tehkää kuvitettu maailmankartta nykyisistä vaikuttajanaisista (presidentit, pääministerit, poliittiset johtajat ja yritysjohtajat). (MA, HY)

Teurastajan tytär

Missä kävit, tyttö pieni,
kun ilma on noin hurja?

*Tapasin seilorin, äiti,
sain viisi jonglööriin keilaa,
hän pyytää minua mukaansa.*

Kulta pieni, tule sisään,
älä koskaan lähde pois,
olet teurastajan tyttö.

Missä kävit, tyttö pieni,
talvisella säällä?

*Tapasin soturin, sain neljä
tanssijan vannetta,
hän pyytää ikuista rakkautta.*

Kulta pieni, tule sisään,
sulje ovi perässä,
olet teurastaja tyttö.

Missä kävit, tyttö pieni,
myrskyisellä säällä?

*Tapasin prinssin, hän
antoi kolme lupasta,
hän haluaa minut sydämeensä.*

Kulta pieni, unohda hänet
ja anna lupaukset takaisin,
olet teurastajan tyttö.

Missä kävit, tyttö pieni,
nousevassa myrskyssä?

*Puhuin viisaan miehen kanssa,
sain hyvän ja pahan tiedon,
hän opettaa minua ikuisesti.*

Kulta pieni, et tarvitse
hänen tietoaan,
olet teurastajan tyttö.

Missä kävit, tyttö pieni,
kesäisenä päivänä?

*Kohtasin kylällä teurastajan,
hän teroittaa veistä minua varten,
olen teurastajan tyttö.*

Helen Dunmore, Teurastajan tytär
kokoelmasta Kuuna päivänä. Englantilaista,
skotlantilaista ja irlantilasta nykyrunoutta.
2004. Toim. Piirita Maavuori. Suom.
Jyrki Kiiskinen. WSOY.

*Pidä ruususi
raivaa sen sijaan
ruokapöytä*

*pidä ruususi
valehtelee sen sijaan
hiukan vähemmän*

*pidä ruususi
kuuntele sen sijaan
mitä minä sanon*

*rakasta minua vähemmän
usko minua enemmän*

Pidä ruususi!

Märta Tikkanen, kokoelmasta Vuosisadan rakkaustarina. 1978. Suom. Eila Pennanen. Tammi.

7. Selvittääkää, mitä sukupuoliikiintiöillä tarkoitetaan. Miksi kiintiöitä kannatetaan ja miksi niitä vastustetaan? Väitelkää tai kirjoittakaa mielipidekirjoitus puolesta ja vastaan, esimerkiksi otsikoilla Valitaanko nainen vai pätevä? Tarvitaanko naisten puoluetta? Pitääkö oppilasvalinnassa antaa lisäpisteteitä, mikäli pyrkii toiselle sukupuolelle tyypilliselle alalle? (OPO, AI, HY)
8. Selvittääkää, minkälaisia naisjärjestöjä ja –verkostoja Suomessa on tällä hetkellä. Mistä yhteyksistä tunnette heidän toimintaansa? (HY)